

МІНІСТЕРСТВО ОСВІТИ І НАУКИ УКРАЇНИ
ХАРКІВСЬКИЙ НАЦІОНАЛЬНИЙ УНІВЕРСИТЕТ
ІМЕНІ В.Н. КАРАЗІНА

Нечепоренко Лідія Сергіївна

До 160-річчя кафедри педагогіки
НАУКОВА ДОПОВІДЬ

Харків : ХНУ
2010

УДК 37 (091)(477.7)
ББК 74.03
37(09)

Рекомендовано до друку кафедрою педагогіки Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна (Протокол № 27 від 1.07.2010 р.)

Нечепоренко Л.С. До 160-річчя кафедри педагогіки. Наукова доповідь. – Харків : Видавничий центр ХНУ, 2010. – 40 с.

Рецензенти: **Бойко А.М.** — доктор педагогічних наук, професор, член-кореспондент АПН України, завідувач кафедри педагогіки Полтавського національного педагогічного університету імені В.Г. Короленка.

Романовський О.Г. — доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки і психології управління соціальними системами, проректор Національного технічного університету (ХПІ), лауреат Державної премії України.

Чорноватий Л.М. — доктор педагогічних наук, професор, зав. каф. англійської мови і перекладу факультету іноземних мов ХНУ ім. В.Н. Каразіна

В доповіді розглядається питання відкриття кафедри в 1850 р. і дається аналіз сучасного стану науково-дослідної і навчально-методичної роботи. Основний напрямок пошуків – це онто-інвайронментальне виховання студентів з погляду підготовки їх до успішної педагогічної діяльності, спрямованої на формування позитивного почуття, бажання, намірів, створення активно-позитивного морально-духовного мікроклімату. Формування успішної особистості, готової до співпраці, є унікальним езотеричним і екзотеричним завданням. Єдність, як провідна методологічна ідея і добродійність, є принципом і завданням сучасних наукових пошуків кафедри педагогіки університету імені В.Н. Каразіна.

УДК 37(091)(477.7)
ББК 74.03
37(09)

© Нечепоренко Л.С.

© Харківський національний університет
імені В.Н. Каразіна, 2010

ВСТУП

160-річчя від дня заснування кафедри педагогіки в Харківському класичному університеті є знаменною датою з 3-х причин:

1. Указом царя Олександра I кафедра засновувалась з метою професійної орієнтації студентів, щоб забезпечити випускників реальними можливостями для їх працевлаштування.

2. Відкриттям кафедри педагогіки в Харківському університеті (поряд з існуванням Головного Педагогічного інституту в С.-Петербурзі) підкреслювалась висока місія викладачів і науковців університетів у підготовці своїх вихованців для роботи в школі. Реально було поставлено завдання вчити майбутніх учителів на базі засвоєння передових наукових знань і озброювати їх практичними педагогічними навичками роботи з вихованцями.

3. Підкреслювалась важлива роль загальнопедагогічної підготовки студентів і самої науки як гуманітарно й професійно спрямованої.

Знаковою у зв'язку з цим була бесіда графа Л.Толстого з лікарем і письменником В.В.Вересаєвим (справжнє прізвище – В.В.Смідович). На думку В.В.Вересаєва про те, що лікувати такого видатного письменника, яким є граф Лев Толстой – це дуже відповідальна справа й що він, як лікар, не наважується прийняти пропозицію стати його особистим лікарем. Подумавши, Л.М. Толстой відповів, що професія письменника не така вже й відповідальна, що її важко порівняти з педагогічною. Ось учитель – то є посада надзвичайно важлива, бо педагог виховує не тільки сучасне, але й майбутнє.

В XIX і перші дві третини XX століття в коло наукових пошуків кафедри залучались, в основному, історико-педагогічні питання з погляду їх виникнення, розвитку й значення. В останні 50-30 років кафедра педагогіки все більше звертається до сучасних запитів школи. В другій половині XX ст. почали активно проводитись дослідження ефективних умов трудового виховання. Саме з проблеми трудового виховання в період з 1970 по 1987 була захищена докторська дисертація завідувачем кафедри П.А. Ярмоленко. Активно вивчались питання профорієнтації і трудового виховання. На кафедрі було підготовлено й

захищено кілька кандидатських дисертацій. Це кандидатські дисертації про підготовку студентів університету до трудового виховання в літніх оздоровчих таборах, професійна орієнтація як завдання політехнічного навчання, профорієнтація на вибір професії хіміка (В.Е.Лисаченко, І.С.Калиновський, І.С.Посохова) та деякі інші. Водночас останнє 20-ліття XX століття колектив кафедри педагогіки починає вивчати питання специфіки педагогічної освіти в класичних університетах і обирає тему професійної культури для дослідження умов гармонізації поведінки вихованця з довкіллям, а також вивчення й аналіз передового педагогічного досвіду міста, області. Змінюються ідеологічні й методологічні позиції дослідників педагогіки у відповідності до запитів життя, соціальних умов. Вони спрямовуються на пошук педагогічних умов злагоди, співробітництва, підготовки до продуктивної професійної діяльності, досягнення успіху на основі ствердження вічних морально-духовних доброчинників. Саме в колі таких питань були написані й захищені кандидатські дисертації за нашим науковим керівництвом і одержані вчені ступені й звання такими кандидатами педагогічних наук, як: Троцько Г.В., Крюкова Н.В., Гапон Е.В., Ткачова Н.О., Лічман Л.Ю., Ковальова І.О., Жукова О.А., Діуліна В.В., Вишневська О.О., Пасинок В.Г., Пономарьова Г.Ф., Завгородня Н.М., Олійник Н., Воронцова Ж.В., Алексеева-Вовк М.І., Попельнюх О.І., Шведова Я.В. та ін.

Крім цього, 14 пошукувачів захистили дисертації вже під керівництвом наших вихованців. Так, наприклад, під керівництвом докт. пед. н., професора Пасинок В.Г. захищено - 2, канд. пед. н., доц. Донцова А.В. – 3, канд. пед. н., доц. Веретенко Т.Г. – 6, докт. пед. н., доц. Ткачової Н.О. - 2, канд. пед. н., доц. Ковальнової І.О. – 1.

В кількісному відношенні слід відмітити, що саме в останнє півстоліття на кафедрі підготовлено до захисту десятки дисертацій. Сьогодні кафедра працює у складі факультету психології над темою, що здатна об'єднати переважну більшість творчих працівників з вищою університетською освітою, бо вона єднає історико-педагогічні ідеї з сучасними соціально філософськими завданнями.

ЗНАЧЕННЯ ВІДКРИТТЯ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ

Як навчальний предмет курс педагогіки в Харківському університеті читається з 1807 р. Через відсутність спеціалістів була незначна перерва. Але починаючи з 1834 р. курс педагогіки читається постійно. В 1850 р. кафедра педагогіки була відкрита як окремий структурний підрозділ, про що свідчать документи, що зберігаються в державному архіві Росії в Санкт-Петербурзі. У відповідності до вимог статуту (1804 р.) університет здійснював підготовку вчителя для роботи в гімназіях, училищах та кандидатів на професорські посади університетів.

Харківський університет стояв тоді на чолі навчального округу, куди входили в різний період від 14 до 20 губерній, а тому педагогічна освіта була постійно в полі зору адміністрації. Як структурне утворення кафедра педагогіки виконувала не тільки функції загальноосвітні, але й професійні. Першим викладачем педагогіки в Харківському університеті був А.Г. Рейніш (1807-1811рр.). З відкриттям педагогічного інституту читання педагогіки було доручено його директору, професору Х.Ф. Ромелю. В 1811 р. проф. Х.Ф. Ромель розробив і видав «План і правила педагогічного інституту» та керівництво для студентів і слухачів з курсу «Дидактика і методика». В наступні періоди курс педагогіки читав проф. Е.К. Мауер (1825-1830), проф. А.О. Валіцький (1837-1852), проф. М.О. Лавровський (1852-1863). В різні роки педагогіку викладали проф. М.М. Лунін, А.П. Рославский-Петровский, І.Я. Кронеберг, К.А.Дьяченко, Ф.А. Зеленогорський, приват-доценти М.А.Маслов, І.С. Продан. В період з 1805 по 1850 рр. 42 випускники університету стали викладачами, професорами університету. Першим її завідувачем був професор Х. Роммель (1850-1851рр.), а потім - М.О. Лавровський (1852-1863 рр.).

З відкриттям кафедри читання педагогічних дисциплін стає систематичним, а обговорення професійно-педагогічних завдань переходить у розряд загальноуніверситетських.

Вага педагогічних дисциплін в університеті в XIX столітті й аж до довоєнних років була досить висока: до 30%. Курс педагогіки як обов'язкової

дисципліни читався на всіх факультетах, крім медичного. Практичні й семінарські заняття проводились з загальної педагогіки, історії педагогіки, теорії виховання, з дидактики.

З часу утворення і творчої діяльності кафедри тематика наукових досліджень змінювалась у відповідності до соціально-політичної і економічної кон'юнктури. Розпочинались наукові пошуки з того, що проводився історичний аналіз класичної педагогічної думки. Вивчались праці Я.А.Коменського, Ж.-Ж.Руссо, І. Песталоцці та ін. З погляду наукових інтересів кафедри можна визначити такі три основні етапи її розвитку, а саме:

1. Відкриття кафедри в 1850 р. відбулось як відповідь на вимогу громадської думки щодо удосконалення професійної підготовки студентів для забезпечення працевлаштування. Діяльність кафедри мала освітньо-педагогічний характер. З того часу й до 1899 року кафедра існувала як окрема структурна одиниця, а основним завданням її було готувати майбутнього педагога, вчителя.

В перший період діяльності кафедри понад 60% викладачів були іноземцями. Передові педагоги Харківського університету в той перший період проводили прогресивні ідеї, як-то: перед природою усі люди рівні (І.С. Рижський, перший ректор). Вже в першій половині XIX століття провідні вітчизняні вчені (1807, 1811 рр.) виступили з ініціативою читати лекції рідною для студентів мовою. Це було актуально, бо майже всі викладачі були іноземцями й читали педагогіку німецькою, французькою мовами.

Особливості освіти, навчання і виховання в Харківському університеті диктуються соціально-політичними й економічними умовами та обираються аспірантами й докторантами для наукового вивчення. Так, наприклад, з погляду майбутньої професії у період з 1977 по 1981 рік аспірантка Л.П. Юрченко здійснює талановите дослідження на тему: «Розвиток педагогіки вищої школи в Харківському університеті (1805-1861 рр.)». Нею зібрано й проаналізовано цікавий матеріал про зміст і методику викладання різних дисциплін в університеті. Провідною думкою роботи є аналіз тенденцій навчання рідною мовою, зв'язок теорії з практикою освітньо-виховної діяльності. В кандидатській

дисертації Л.П. Юрченко прослідковуються намагання викладачів кафедри педагогіки організувати самостійну роботу студентів.

З цією метою пропонувалось виконання письмових робіт студентами з педагогіки з історико-педагогічної тематики. Дослідники знайшли такі дипломні роботи, що виконувались під керівництвом О.О. Валицького, М.О. Лавровського: “Про педагогічні ідеї Ж.Ж. Руссо”, “Про виховання і навчання жінок”, “Навчання у початкових класах” та інше.

Вченими - педагогами створювались програми й тексти лекцій з загальної педагогіки, історії педагогіки, теорії виховання, з дидактики.

2. Наступний етап характеризувався подальшим поглибленням пошуку педагогічних засобів розвитку здібностей і умінь студентів – майбутніх учителів. Наукові інтереси кафедри в першій половині XIX століття об'єднувались навколо проблеми наочності навчання та аналізу процесу пам'яті.

Харківський університет після Жовтневої революції поновився в 1933 році (з 1 вересня) у складі 7 факультетів. І в перші роки педагогіка не читалась, бо планувалась на старших курсах, а тому кафедра поновила свою роботу в листопаді 1934 р. під назвою: “Кафедра педагогіки та методик”. Організація і керівництво кафедрою було доручено проф. Л.І. Гуревичу. На курс педагогіки відводилось 80 годин. Кафедрі педагогіки доручалось і загальне керівництво педагогічною практикою. До 1941 року на кафедрі педагогіки постійно працювало від 4-х до 7 осіб.

Під час Великої Вітчизняної війни кафедра в складі університету працювала в м. Кзил-Орді. Програма з практики розрахована була на 100 годин, а курс педагогіки – на 90 год.: 70 лекційних і 20 годин практичних занять.

Постійна увага кафедрою надавалась педагогічній практиці. В 1948-1949 рр. започатковано було проведення установчих і підсумкових конференцій, проведення яких заохочувалось ректоратом.

Провідною тематикою наукових досліджень кафедри були історико-педагогічні. В період 1950-1959 рр. кафедрою педагогіки було прийнято до захисту 12 канд. дисертацій, які було захищено на вченій раді філологічного факультету.

Значні зміни на кафедрі починають відбуватись з 1960 р. у зв'язку з приєднанням до університету інституту іноземних мов. Кафедра педагогіки й психології інституту об'єднуються з університетською кафедрою. Керівництво кафедрою з 1960 р. очолює доцент М.Ф. Богатов. Активізуються питання вивчення можливостей педагогіки в процесі підготовки вчителів до роботи в період науково-технічного прогресу. В 1962 р. в Харківському університеті організується “Університет наукових знань для учителів”, ректором якого став проф. П.І. Зінченко. Для підвищення педагогічної кваліфікації викладачів університету організується **науково-методична рада**, якою керує проф. В.І. Астахов (перший проректор), а до складу її входять зав. кафедрами педагогіки й психології. В 1972 році науково-методична рада стала **навчально-методичним центром**. В 1975 році до складу кафедри приймається кандидат педагогічних наук доцент П.А. Ярмоленко. Він стає керівником кафедри. В науково-дослідницькій роботі з'являється новий напрямок: розробка проблем трудового виховання і професійної орієнтації школярів. З цієї теми виходять дві монографії П.А. Ярмоленко: “Навчальний цех – досвід, проблеми, перспективи”, К., вид. “Рад. Школа”, 1977 р. та “Педагогічні проблеми виховання старшокласників у міжшкільному центрі профорієнтації”. Книги видані в Києві, вид. «Вища школа» в 1977 р. Цікава тема, актуальна на той час, але для класичного університету вона не була й не стала профільною. В університеті представлені факультети провідних наукових напрямків: фізики, хімії, біології, математики, радіофізики, механіки, філології (української, російської, романо-германської та ін.). В університеті ніколи не готували учителів праці, трудового виховання чи викладачів фізичного виховання. В той же час активізується робота по поліпшенню навчання і виховання вчителя, підготовки його до виховної роботи. Під впливом громадської думки, критичних виступів студентів і викладачів базових дисциплін (особливо біологічного факультету) університет доходить висновку про доцільність посилення педагогічного виховання шляхом **двохпрофільної** підготовки спеціалістів на природничих і математичних факультетах. Суть її полягає у формуванні системи організаційних і змістових

заходів навчального й виховного характеру, спрямованих на оптимальний варіант підготовки науково-виробничих і науково-педагогічних кадрів для роботи їх в обраних сферах діяльності.

З 1980-1981 по 1991 рр. проводиться експеримент на основі двохпрофільної підготовки студентів на хімічному, механіко-математичному, біологічному і фізичному факультетах. Для кожного з відділень створювались спеціальні програми. Досвід роботи був схвалений Міністерством освіти й науки. Двохпрофільна підготовка продовжувалась і в наступний період. Кафедрою педагогіки були розроблені для науково-педагогічних відділень обов'язкові спецкурси: “Методика роботи класного керівника”, “Методологічні основи науково-педагогічних досліджень”, “Методика роботи в літніх виховних таборах”, які були затверджені Вченою радою університету як обов'язкові. Організовано було також і проведення безперервної педагогічної практики (з I по V курс). Для студентів було розроблено методичні рекомендації з усіх видів педпрактики. Популярність двохпрофільної підготовки поширювалась, а аналіз і узагальнення такого досвіду викликав позитивні результати, зацікавленість і підтримку з боку керівників системи освіти й самих студентів. Нові підходи до підготовки педагогів призвели до формування відповідних напрямів наукових досліджень. Ними стали такі теми, як: “Формування педагогічної культури”, “Онто-інвайроментальна педагогіка”, “Естетична й ділова культура педагога”, “Формування мовної і мовленнєвої культури”, “Екологічна й валеологічна культура” та ін. Публікація монографії з аналізом результатів двох профільного навчання “Удосконалення загальнопедагогічної підготовки вчителя в університеті” (Л.С. Нечепоренко, 1990 р.) стала основою докторської дисертації. Пізніше виходять книги “Методологія і ідеологія онто-інвайроментальної педагогіки (Педагогіка гармонізації і злагоди особистості з довкіллям)” (Л.С.Нечепоренко, 2003 р.), “Педагогічні засади теорії і практики педагогічної майстерності” (Л.С. Нечепоренко, 2004 р.), “Образ педагога” (І.О. Ковальова, 2002 р.), “Моральна культура вчителя” (А.В. Донцов, 2007 р.), «Педагогічна майстерність» (Л.С.Нечепоренко, 2009 р.). Було відкрито вчену спеціалізовану раду по спеціальності 13.00.05 – соціальна педагогіка. Кафедрою було

підготовлено і захищено більше 20 кандидатських та дві докторські дисертації у вчених спеціалізованих радах Києва, Луцька, Луганська, Харкова. Видано 58 методичних матеріалів й 9 навчальних посібників з грифом Міністерства освіти й науки, 24 номери “Наукових записок кафедри педагогіки” (фахове видання).

Основними досягненнями кафедри педагогіки в наукових дослідженнях є відкриття таких закономірностей і педагогічних умов щодо самореалізації особистості, здатних сприяти досягненню нею успіхів і гармонізації своєї поведінки з довкіллям простими освітніми засобами, якими є:

1. Опанування системою сучасних соціально-філософських, педагогічних і морально-психологічних знань та формування на їх основі умінь і навичок з метою практичного застосування їх у життєдіяльності.

2. Формування міжособистісних доброзичливих відносин.

3. Прийняття ідейних морально-духовних переконань, заснованих на вічних морально-естетичних цінностях.

4. Засвоєння естетичних знань, що активно формують бажання і готовність жити за законами краси.

5. Розуміння сутності позитивного іміджу як елементу особистісної культури, що допомагає пошуку власних прийомів педагогічної майстерності та досягнення успіху в професійній діяльності.

6. Розуміння необхідності засвоєння опосередкованих механізмів формування моральної культури, до яких відносяться такі, як: соціально-орієнтований, морально-нормативний, морально-регулятивний.

7. Формування моральної культури майбутніх учителів у контексті духовності та готовності до управлінської діяльності, що допомагає виробленню морально-екологічного здоров'я та інформації про можливості впливу на учнів з метою їх валеологічного виховання.

8. Розробка інформаційних технологій навчання, освіти, виховання.

Розроблені спецкурси з актуальних питань педагогіки користуються визнанням студентів і спеціалістів. Такими є: “Основи педагогічної майстерності”, “Педагогіка особистості”, “Інвайронментальна педагогіка”, “Самовиховання”, “Імідж педагога”, “Моральна саморегуляція особистості”,

“Валеологічна культура”, “Мовленнєва культура студента”, “Виховна робота в літньому оздоровчому таборі” та ін.

Провідною темою дослідження на наступні роки залишається проблема самореалізації особистості засобами онто-інвайроментальної педагогіки та оволодіння педагогічною особистісною культурою, формування готовності до гармонізації власної поведінки з довкіллям. В ній органічно поєднуються прогресивні ідеї історії педагогіки, передового досвіду освіти з питань злагоди й гармонізації стосунків і поведінки особи з навколишнім світом та відповідної готовності до вибору міри, оцінки, характеру міжособистісних стосунків. Переважна більшість викладачів і співробітників кафедри одержала базову освіту в рідному університеті, мають дипломи з відзнакою, володіють, як правило, рідною (державною) мовою та іноземною.

В 1995-1996 навчальному році кафедра пройшла атестацію в повному обсязі. Атестаційна комісія під головуванням ректора визначила, що як загальноуніверситетська кафедра педагогіки має аспірантуру, докторантуру, досліджує актуальну тему, заснувала фахове видання “Наукові записки” й повною мірою забезпечує виконання усіх видів навчального та науково-методичного навантаження. З 2000 року відкрито спеціалізовану вчену раду К 64.051.19.

Викладачами, аспірантами, докторами кафедри щорічно видається 20-40 науково-методичних матеріалів, а з розроблених 18 спецкурсів, які мають практичне значення, видано низку рекомендаційних матеріалів.

За останні 50 років провідними були три теми дослідження:

- наочність у навчанні;
- трудове виховання і профорієнтація;
- педагогічна культура і професійна майстерність учителя, самореалізація особистості засобами онто-інвайронментальної педагогіки;
- єдність гармонізації, співробітництва особистості з довкіллям.

В дослідженні комплексної проблеми кафедри, яка називається “Особистісна культура як умова вибору адекватної поведінки” зайняті не тільки аспіранти й докторанти, але й учителі, керівники шкіл, викладачі коледжів. По

темі опубліковано 8 монографій, понад 100 наукових статей і доповідей. Тема була затверджена Міністерством освіти України й підтримана Академією педнаук після успішних виступів членів кафедри педагогіки на конференціях і виходу публікацій у спеціальних виданнях.

З того часу кафедра активно працює над розробкою проблеми культури виховання, телеології (педагогіка успіху), онтопедагогіки, інвайронментальної педагогіки, формування механізмів моральної поведінки, культури мовленнєвої діяльності, спілкування, соціально-педагогічного виховання обдарованих дітей та ін. Результати досліджень публікуються й використовуються в школах, вищих навчальних закладах в Україні і за кордоном (Росія, Канада, Польща, Білорусія).

Проведені кафедрою наукові конференції “Управління навчально-методичним процесом підготовки педагогів” (1990 рік, матеріали видані в 1991р.), “Високі технології виховання” (1995 рік). Видано 2 томи “Матеріалів”. Проведена Всеукраїнська науково-теоретична конференція “Українська система виховання: пошуки, проблеми, перспективи” (2001 рік) засвідчують, що професорсько-викладацький колектив володіє високим рівнем методології і методики дослідження.

В 1992 р. проф. Нечепоренко Л.С. була присуджена міжнародна премія вічного фонду Петра та Іванни Стельмахів при Канадському інституті українських студій в Альбертському університеті за науковий проект “Гармонізація особистості з довкіллям педагогічними засобами” (аспект підготовки вчителя). З доповіддю по темі відбулося кілька виступів в департаменті педагогічної психології при Альбертському університеті, в Міністерстві освіти провінції Альберта, в школі святого Мартина, перед студентами і викладачами інших навчальних закладів.

Успішно працюють над докторськими дисертаціями доценти А.В. Донцов, І.О. Ковальова. Опубліковані ними методичні матеріали й монографії “Формування моральних механізмів поведінки студентської молоді” А.В. Донцова, “Образ педагога” І.О. Ковальової викликали зацікавленість фахівців і використовуються науковцями в дослідницькій роботі.

Характерною особливістю науково-педагогічних досліджень кафедри педагогіки ХНУ є їх соціально-практична спрямованість, сутність якої полягає у тому, щоб віднайти такі закономірності виховного впливу на учнів і студентів, знання яких допомагали б пошуку ефективних прийомів формування здорового способу життя, толерантності, уміння робити відповідний до ситуації вибір поведінки, уникати вміння насилля, конфліктів, домагатись успіху.

В 2009 році кафедра активно працювала при підготовці й проведенні Круглого столу, присвяченого виконанню міжнародного проекту “Діти емігрантів про себе”. Виступали за Круглим столом зав. кафедрою Л.С.Нечепоренко й аспіранти.

Науково-педагогічні ідеї вчених кафедри є таким новим дослідницьким надбанням, яке можна кваліфікувати як цінне відкриття закономірностей процесу навчально-виховної діяльності, спрямованої на одержання позитивних результатів, якими є толерантна поведінка, інтелігентність, поблажливе ставлення до недоліків інших осіб, відмова від заздрощів, зажерливості, розпусти, гордині, жорстокості, гніву, суму та ін. Розроблені педагогічні прийоми формування культури мови й мовлення у студентів філологічних (Е.Г. Полатай) і нефілологічних факультетів (В.Г.Пасинок, Л.Ю. Лічман), вироблення власного іміджу спеціаліста як компоненту професійної майстерності (І.О. Ковальова), визначення моральних механізмів формування позитивної поведінки студентів (А.В. Донцов), формування совісті як внутрішнього регулятора поведінки (О.В. Боченко), опанування основами культури спілкування (І.С.Манойло), формування естетичного сприйняття світу й естетичної поведінки (М.В.Нечепоренко), вироблення особистісної культури в системі засобів самореалізації студента з метою соціалізації спеціаліста і досягнення успіхів (Л.С.Нечепоренко), попередження девіантної поведінки (Я.В.Подольак), виховання працівників засобів інформації педагогічними впливами (Я.В. Шведова) є тим неповним переліком досягнень, здатних позитивно впливати на міжособистісні стосунки в напрямку злагоди дій усіх учасників процесу. Перераховані прийоми педагогічного впливу спираються на розроблені ідейно-методологічні засади онто-інвайронментальної педагогіки

(див. книгу «Онтопедагогіка та інвайронментальна педагогіка», Л.С.Нечепоренко, 2001 р.). Провідна ідея позитивної педагогічної концепції міститься в сутності особистісної культури як основи гармонізації внутрішнього і зовнішнього стану особи та узгодження її власних дій з довкіллям (соціальним і природнім).

Дослідження кафедри спираються на багатий онто-інвайронментальний матеріал, який став доступним після відміни панування єдиної методології. Особистість як основна цінність стала предметом вивчення з погляду її адаптації до довкілля та цілеспрямованого виховного впливу з метою гармонійного розвитку індивідуальності студента та підготовки його до успішної професійної діяльності, щасливого особистого життя. В ході дослідження сформувались і конкретні педагогічні умови використання і застосування яких у навчально-освітній діяльності допомагає студентові й викладачеві оволодіти основами особистісної культури та уміннями стримувати негативні емоції, відмовлятися від грубої екстремальної поведінки, користуватись кращими зразками мовленнєвої і естетичної культури в процесі професійної діяльності й повсякденного життя. Коротко результати наших досліджень можна подати в таких позиціях.

1. Опора на позитивні почуття учнів, студентів при організації і проведенні будь-яких занять з навчальної дисципліни, з педагогіки та постійна активізація і звернення їх уваги на необхідність позитивної продуктивної дії.

2. При відборі змісту й методики освітньої роботи знаходити яскравий матеріал, який би наочно розкривав силу й значення кожної особи та її безмежні й постійні зв'язки з довкіллям. Розуміння взаємозалежності між окремими людьми й з природою, з навколишнім світом передбачає постійний позитивний взаємовплив. Продуктивні дії викликають відповідно приємні переживання, бажання розв'язувати питання на основі злагоди, а негативні – здатні гальмувати, псувати, знищувати, руйнувати. Історія педагогіки, світових катастроф, воєн залишила переконливий матеріал, який для науки може стати конкретним прикладом підтвердження загальнофілософської і педагогічної доктрини: **добро породжує добро, а зло провокує ще більше зло.** Створене

лихо є згубним не тільки для всіх, але й для самого автора. **Скоєні злість і лихо завжди шукають свого творця, знаходять його.**

3. Визнання активного творчого значення слова, мови, мовлення, мовленнєвої діяльності. В педагогічній діяльності мова (слово, процес мовлення) посідає провідне місце. Пояснення, проведення експерименту, видання навчального посібника, контроль і оцінка результатів засвоєння знань здійснюється з допомогою слова. У зв'язку з цим у нашій педагогічній концепції процес формування мовленнєвої культури студента розглядається як провідний. Через нього студент одержує нову інформацію, оцінює її, приймає чи відкидає з певною внутрішньою установкою. Інформаційні технології навчання стають провідними.

Кінець XX століття визначився ученими кафедри педагогіки ХНУ імені В.Н.Каразіна активізацією пошуків педагогічних умов щодо забезпечення успішного ходу навчально-виховного процесу, здатного впливати на "переможність навчання", "опору" на позитивне, поєднання інтересів особистості й колективу. Друкується низка відповідних статей, брошур, монографій. В 1993 р. публікується навчальний збірник «Педагогічна культура». Цим виданням започатковується основний напрямок досліджень на наступні роки, в рамках якої готуються до захисту кілька дисертацій. Поняття педагогічної культури розглядається як сукупність таких внутрішніх і зовнішніх характеристик, які утворюються під впливом переконання у великих перевагах діяльності культурного, освіченого, доброзичливого педагога. До арсеналу культурних надбань учителя включається низка знань про феномен мови й мовлення у системі педагогічного виховання та значення художньої літератури, музичного мистецтва освітній діяльності вчителя.

Нами у науковий вжиток вводяться такі поняття, як "телеологія педагогіки", онтопедагогіка, інвайронментальна педагогіка, педагогічний імідж, виховна казка та ін. Суть поняття "телеології педагогіки" розуміється як наукове обґрунтування постановки й розв'язання мети та конкретних завдань для досягнення успіхів у навчанні, вихованні, житті. Буквально телеологію можна визначити як наука про "досягнення мети". Доцільність введення понять:

Онтопедагогіка – педагогіка особистості, інвайронментальна педагогіка – педагогіка довкілля – пояснюється тим, що в самій природі спостерігається певна упорядкованість відповідно до законів гармонії і злагоди, що дає можливість сподіватись, що людина як представник живого світу, зуміє усвідомити й себе, й довкілля, намагатись виконувати свідомо поставлену мету доброчинними методами, та гармонійно визначати спрямованість її на збереження, зміцнення і перманентний розвиток усіх намірів шляхом злагоди, досягаючи внутрішньої і зовнішньої гармонії.

Ми вже писали, що визначення і свідомо постановка мети виховання не принижує педагогіку як науку, але піднімає її над усіма гуманітарними дослідженнями саме завдяки своїй визначеності та чіткій спрямованості на досягнення конкретного результату цілком гуманними й доступними для кожного засобами. Мета виховання, яка передбачає пошук шляхів всебічного й гармонійного розвитку особистості, вимагає від педагогічної науки відкриття об'єктивних закономірностей, якими можна було б користуватись для досягнення конкретних навчально-освітніх завдань і життєвих намірів.

Задоволення, насолода життям, вічний і переможний рух людини до щастя є кінцевою метою буття особи на цьому світі, а тому всі види діяльності індивіда є тільки засобами досягнення бажаного через гармонію і злагоду з довкіллям. Розв'язання такого завдання можливе, як показує досвід поколінь, окремих яскравих особистостей, що залишили приклади життя і діяльності. Наше скромне дослідження підтверджує можливість досягнення успіху простими педагогічними засобами та застерігає від негараздів. Існує тільки одна умова її досягнення: повірити в успіх і рухатись, керуючись при цьому вимогами моральності й порядності, честі, гідності та не заважаючи іншим. Кожен досягає успіху своїм шляхом, кожен шукає свій сповідальний шлях (А.В.Мартінов, «Исповедимый путь»).

В основі нашого дослідження лежить концепція, суть якої постає з ідеї єдності вічних і сучасних морально-духовних цінностей, що будуються на трьох доброчинниках, якими є віра, надія, любов та на інших двох «китах Каріона Істоміна», - як дотримання заповітів Ісуса Христа та «утримання від семи

смертних гріхів». Пошук сучасних технологій та методик навчання, освіти, виховання покликаний допомагати розвитку особистості, котра хоче та вміє жити в злагоді з довкіллям і з собою. Саме ця ідея є провідною метою педагогіки.

Протягом віків людина, усвідомивши себе розумною істотою, шукає шляхи до істини, щоб через неї визначити сенс свого життя. Власне, люди живуть і помирають відповідно до визначеного сенсу. Як образно сказав Д. Дьюї, без сенсу буває тільки абсурд, котрий штовхає людину в пекло, а тому немає жодних підстав звинувачувати педагогічну науку в тому, що вона свідомо висуває мету своїх загальних намірів і реальних пошуків. Суть їх полягає у намаганнях відкрити закономірності освітньо-виховного впливу на людину з тим, щоб навчити її жити в злагоді з довкіллям і з самою собою. Можливість успішного руху до злагоди із суспільством і природою формується через забезпечення всебічного гармонійного розвитку самої людської особистості шляхом засвоєння відповідної інформації і опанування уміннями діяти не тільки у своїх інтересах, але й так, щоб не зашкодити іншим.

Саме телеологічна педагогіка має реальні підстави надавати конкретну допомогу як наставнику (Учителю - в найширокому розумінні цього слова), так і вихованцеві, учневі.

Розглянемо, як класична педагогіка визначила мету й завдання виховання. Звернемося до настанов одного із авторів букваря, укладача повчальних книг для царських дітей Каріона Істоміна (1640-1720 рр.). Створений ним «Буквар» у кінці сімнадцятого століття (приблизно в 1683 р.) широко ілюстрований і наповнений чудовими повчальними короткими статтями, розповідями, прислів'ями, приказками, загадками. Буквар містить на своїх сторінках безліч телеологічних завдань, виконуючи які вихованець може досягти бажаного. А в книгах, які К. Істомін презентував царю, його дружині, дітям, він чітко й послідовно пропагував ідею про те, що людина завжди переживає потребу, щоб її виховували, вчили, наставляли на шлях пошуку істинного щастя в житті. Так, на його думку, малі діти потребують буквального виховання (рос. воспитание - "питание") для фізичного та духовного зростання; (укр. виховання – ховати від усього, що може зашкодити дитині). Підліткам та

юнакам потрібний яскравий **приклад для наслідування - наставляння**. А дорослих, говорить К. Істомін, слід «вразумляти», впливати на їхній розум, щоб переконати в необхідності вибору праведного життя. У рік сходження Петра I на царський престол К. Істомін подарував йому "Книгу вразумлення". На її сторінках він поставив і питання про умови, дотримання яких і може забезпечити «успіх» усієї діяльності. К. Істомін називає такі три великі й прості завдання, дотримання яких допомагає долати дорогу до успіху. Це ті три умови, які ми вже називали. Люди не довіряють, що простими умовами можна розв'язати усі питання. Тепер їх слід повторювати, щоб запам'ятати, знати, думати про них, молитись, щоб не помилялись. Повторюємо ці прості умови:

1. Виконання десяти заповідей Ісуса Христа.
2. Утримання від семи смертних гріхів (зздрість, гнів, гординя, алчність, зажерливість, праздность (лінощі), похоть (розпуста), чревоугодіє (переїдання)).
3. Послідовне й неухильне сповідання вимог трьох вічних добродієв, якими є: ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ.

Десь під кінець свого царювання сам Петро I звернувся до Священного Синоду з листом-проханням створити для простих людей книгу, в якій би чітко проступали поради про те, як прихожанам слід жити на цьому світі. Петро Перший знов-таки наголошував на необхідності дотримання трьох добродієв. Особливо наполягав на третьому - ЛЮБОВІ.

«Три кити» К. Істоміна є дуже простими. Вони перевірені й досвідом окремих шкіл, у тому числі сучасних (наприклад, позитивно-емоційна педагогіка В.О. Сухомлинського, принцип оптимізму та поваги до вихованця А.С. Макаренка, ідея перспективних ліній та навчання без «3» (не говорячи вже про «2»)) В. Шаталова, Вальдорфська педагогіка, школа Монтесорі, педагогіки співробітництва. А сьогодні до цього можна додати й позиції Міністерства освіти і науки України щодо відміни п'ятибальної системи, що само по собі зумовлює зниження другорічництва як феномена та захищає учня від покарання: «залишити на другий рік».

Визнаючи природно-біологічне начало людського походження, ми його тісно єднаємо з духовним, ідеальним, морально-психологічним. Тіло (фізичне) і

дух (в тому числі - ментальність) виступають у Людській особі в єдиній постаті, а тому педагоги змушені дбати не тільки про її фізичний розвиток (досконалість), але й розумовий (творчий) потенціал. Морально-духовний феномен у сутності людської особистості — то є така ж реальність, як її фізичний стан, яким вона поєднана з реальним і складним довкіллям. Сьогодні на чергу дня висувається проблема Всесвіту як єдиної сутності, в якій людина посідає *своє* місце. Наголошую: *своє*. Не провідне, основне, а *власне, своє*, що зобов'язує її бути в ньому не тільки й не стільки господарем, скільки добрим сусідом, розумним та виваженим партнером, бажаним співробітником, другом, порадиником.

Телеологія педагогіки, яка складається історично, сьогодні знаходить міцну підтримку з боку вчених інших наук про людину.

Так, наприклад, італійський вчений Антоніо Менегетті за 2-3 роки запропонував кілька брошур, в яких доводить важливість пошуку психолого-педагогічних, соціальних умов, здатних формувати здорову дитину, здорових людей, юнаків і дівчат, що вміють бути щасливими.

У своїх виступах перед студентами, батьками, громадськими діячами А. Менегетті неухильно й послідовно проводить ідею про детермінізм розуму особи та зв'язок кожної людини з усім людством, з усім Світом. Природа створює людину, але потім людина формує свою власну особистість своїм власним розумом, сильною волею, щирими почуттями та створює довкілля за своїми поглядами (добродійними чи руйнівними), намірами, бажаннями.

Все частіше чути думки про величезну силу духу, моральності, позитивних почуттів у формуванні особистості та встановленні продуктивних стосунків кожного з усіма, з довкіллям на основі злагоди, гармонії, порозуміння.

Можливість долучитись до різноманітних джерел, що були колись закритими для нас, дають цікаву інформацію про місце й значення морального (ідеального) в житті особи. Так, наприклад, граф Лев Толстой, який був відлучений від церкви, виявляється щиро вірив у Бога. Він писав: "Вірю в Бога, якого розумію як дух, як любов, як начало всього. Вірю в те, що Він в мені, а я в

Ньому... Вірю в те, що справжнє благо людини - у виконанні волі Бога, воля ж Його в тому, щоб люди любили один одного і внаслідок цього чинили б з іншими так, як вони бажають, щоб поступали з ними, як і сказано в Євангелії, що в цьому весь Закон і Пророцтво. Вірю в те, що сенс життя кожної окремої людини тільки у збільшенні в собі любові; що це збільшення любові веде до все більшого благополуччя, дає після смерті тим більше благо, чим більше буде в людині любові...».

Видатне відкриття В.І. Вернадського про ноосферу як нове біолого-енергетико-ментально-інтелектуально-інформаційне утворення ставить конкретно завдання осмислення його для того, щоб допомогти кожному індивіду зберегти себе, зберігаючи «життєве середовище», «моноліт життя». Середовище життєдіяльності особи (кожної людини) все більше залежить від її волі, інтелекту, морально-духовного стану, навіть від самих її намірів, слів, посмішки. А тому завданням і загальною метою педагогіки є: всіх навчити, переконати, як щастя і добробут кожного залежить від усіх інших людей, від самого себе. Правило: «допомагаючи іншим, я допомагаю собі», є найважливішим і простим педагогічним догматом освіти.

Пропозиція А. Менегетті стосовно того, щоб педагоги намагались навчити кожну людину розуміти, що вона існує, процвітає тільки тому, що процвітає довкілля, є неоціненною для теорії і практики освіти.

Розвиток особистості – це індивідуалізована форма екзистенціонального вияву в русі, зростанні й самовираженні. Екзотерична (зовнішня) й езотерична (внутрішня), прихована, таємна сутність у людській особистості так тісно переплітаються, що в інтересах людини не слід ігнорувати їх значення. До цього необхідно додати ще й слово, мову, процес мовлення, яке в житті окремої людини й людства в цілому відіграють неабияку роль. І мета розвитку мови й мовлення, формування культури мовленнєвої діяльності входить у систему загальних завдань виховання. У постановці мети виховання закладаються механізми розв'язання проблеми формування людської особистості взагалі.

Ми робимо висновок про те, що навчання, освіта, виховання можуть і навчити особу жити, спілкуватись, розуміти, що її власна доля у її власних руках, а всі негаразди – від незнання, невміння, ненависті, зла, гніву.

Наша педагогіка для тих, хто знає і вміє цінувати своє й чуже життя, кому не треба щось викрадати, видумувати чи обманювати, але для тих, що самі думають, шукають, створюють, допомагають і готові до співробітництва. Ідея гармонії лежить у самій мудрості виховання. Вона формує саме життя.

Навчити жити й діяти вихованця відповідно до вимог ситуації – це основне завдання освіти. Воно розв'язується багатьма науками, але найпряміші шляхи формує і вказує педагогіка, що вміє ставити завдання і допомагає їх розв'язати. Вона вказує конкретику дій і глобальність їх наслідків, бо основний принцип педагогіки – єдність усіх з усіма та всього з усім.

Радість випромінюється тільки від тієї особи, яка є повноцінною. Завдання педагогіки й практичних педагогів полягає у тому, щоб знаходити та створювати умови для формування повноцінної особистості. Вихована доросла особа, якщо буде найвищою мірою поблажливою та доброчинною, може сподіватись на визнання своєї високої ролі, чекати поваги до питань, з якими має намір звернутись.

Кінцева мета, як завжди, дає сили людині почати все спочатку й домогтись усього. У цьому контексті є слушним і корисним завдання розбудити онтосвідомість особи. Онтопедагогіка (педагогіка особистості) може конкретизувати питання пошуку індивідуального сповідального шляху.

В книзі «Онтопсихологічна педагогіка» А. Менегетті при цитуванні думки Ісуса Христа про те, що, справжні цінності знаходяться в людях, пропонує педагогам досліджувати умови, які допомагали б гармонізації особи з довкіллям та виховували б почуття відповідальності на індивідуально-особистісному рівні. Мета педагогіки: розвиток та розширення потенційних можливостей вихованця на засадах гармонії, злагоди, співробітництва.

Наша педагогічна концепція містить у собі ідею єдності особи з довкіллям, котра входить елементом як в онтопедагогіку, так і в

інвайронментальну педагогіку, а також у тему моральної культури, формування іміджу.

Екологами й валеологами доведено, що довкілля негайно й адекватно реагує на дії людини (осіб, окремого індивіда), посилаючи чітку відповідь «на добро» чи «на зло». В.І. Вернадський пише про нову функцію організованості планети, яку виконує культурне людство, людська думка і воля, що створені еволюційним процесом у середині моноліту життя. На думку природознавця В.І.Вернадського, ноосфера (нове утворення разом з уже створеною біосферою) створюється людиною, її намірами, бажаннями. Ось чому кращі педагоги України, світу будують свій досвід роботи з дітьми на позитивних стосунках, на довірі, любові до дітей, батьків.

Таким чином, людина є таким же творцем довкілля, як і сама є його учасником і результатом. Це вимагає від педагога дуже ретельно шукати зв'язки виховання з довкіллям, щоб позитивно на нього впливати, утверджувати злагоду, комфорт і створювати для себе доброзичливі обставини через довіру та доброзичливість. Педагогічний процес, який охоплює все населення планети, може допомогти особі знайти свій сповідальний шлях до щастя і радості з допомогою єдності позитивних знань з відповідним способом життя.

В цьому контексті ми пропонуємо зробити телеологію педагогіки, як і онтопедагогіку та інвайронментальну педагогіку, обов'язковими для осмислення всіма тими спеціалістами, котрі пов'язують свою педагогічну діяльність з освітою, менеджментом, економікою, політикою. Провідним педагогічним завданням, на наш погляд, стає інформація про особистісну культуру вчителя. Бо скільки б інформації людина не засвоювала і як би вдало нею не оперувала, але в кінцевому вимірові її вплив на довкілля відбувається через поведінку, діяльність, рух. Життєдіяльність особи впливається і переплітається із середовищем, прискорюючи чи гальмуючи ту хвилеподібну рухливість взагалі, що потім і сама стає об'єктом того руху, впливу (сильного чи слабкого, хаотичного чи впорядкованого, нищівного чи життєствердного).

Наприкінці XX століття людина опинилась в екстремальних умовах, котрі вона створила собі і всій біосфері планети, дуже активно почала руйнувати

природні основи своєї нормальної життєдіяльності. Протиприродна діяльність людини особливо посилилась і набула катастрофічного характеру з поширенням науково-технічної революції, спрямованої на створення зброї, засобів убивства..

За словами одного з відомих соціологів і демографів І.В. Бестужева-Лади, з початку 70-х років XX століття стало зрозуміло, що над людством нависла загроза екологічної катастрофи, загибелі всієї світової цивілізації, якщо не вдасться звернути з рокового шляху і відновити рівновагу з природою на новому рівні, який відповідав би досягнутому рівню розвитку продуктивних сил людства й одночасно рівню етичних уявлень сьогоденного покоління.

Як сказав В.І. Вернадський ще 1894 року, завданням людини є принесення якнайвищої користі іншим, оточенню. А далі, поглиблюючи цю думку, він уточнює. якими засобами можна домогтись розвитку, виділяючи серед них найефективнішим – науку, процес формування відповідного світогляду, в основі якого міститься ідея єдності зі світом, довкіллям світом, довкіллям, відсутність випадковостей, закономірність узгодження і гармонійного співіснування у Всесвіті із Всесвітом.

Усвідомлення таких складних синтетичних понять, якими є телеологія, інвайронментальна педагогіка, онтопедагогіка, біосфера і ноосфера, котрі входять у поняття - наукового апарату дослідника, є складним і непростим завданням для студента, практичного педагога. В.І. Вернадський відносить усі ті поняття, які входять у систематизоване знання про світ, до систематизованої історії прояву людського духу.

«Випромінюванням нематеріального середовища охоплена не тільки біосфера, але весь доступний простір, все мислиме середовище. Навколо нас, у нас самих, всюди, без перерви, вічно змінюючись, збігаючись і нашттовхуючись, йдуть випромінювання, різної довжини хвилі - від хвиль, довжина яких обчислюється десятимільйонними частками міліметра, до довгих, що вимірюються кілометрами».

У цих міркуваннях ученого захована велика мудрість людського знання про світ та місце й значення кожного в ньому. І мудрість знань та умінь педагога полягає в тому, що вона ставить за конкретне завдання і мету. Мета, як

прожектор, яскравий промінь висвічує, якими шляхами, засобами, формами краще користуватись конкретному педагогові, щоб привчити вихованця до злагоди, культури поведінки, відповідального співіснування, до самореалізації. Таким чином, нові, галузі педагогічної науки про мету й завдання науки, про індивідуально-особистісне (онтопедагогіка) виховання та формування знань про довкілля й уміння узгоджувати з ним свої наміри та дії (інвайронментальна педагогіка) є теоретично виваженими й практично корисними.

В 2000-2001 навчальному році під керівництвом Міністерства освіти України, АПН, Інституту проблем виховання, Науково-методичного центру середньої освіти Міносвіти і науки кафедра педагогіки Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна була підготовлена й проведена Міжнародна конференція (березень 2001 р.) «Українська система виховання: пошуки, проблеми, перспективи».

Газета «Освіта України» (21 березня 2001 р.) подала цікавий матеріал про конференцію. Вона звернула увагу на те, що ювілей **150 РОКІВ КАФЕДРИ ПЕДАГОГІКИ ХАРКІВСЬКОГО НАЦІОНАЛЬНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ІМЕНІ В.Н.КАРАЗІНА** відзначається певними досягненнями науковців.

Далі цитуємо газету «Освіта України» (21 березня 2001 р.).

Оскільки в основу конференції було покладено виховання дитини, то конференція розпочалася з доповіді головного спеціаліста управління гуманітарного розвитку Секретаріату Кабінету Міністрів України Людмили Балим: «Національна програма «Діти України». II етап реалізації: проблеми і завдання».

На конференції виступали проректор Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна член-кор. НАН України І.І. Залюбовський, декан історичного факультету проф. С.І.Посохов, проректор національного технічного університету «Харківський політехнічний інститут» проф. О.Г.Романовський, проректор Харківського педагогічного університету імені Г.С.Сковороди професор, член-кор. АПН України Г.В.Троцько та інші. Учені різних університетів України підняли низку цікавих і важливих питань. І все-таки, відмічає газета, стержнем конференції було представлення наукових

шкіл. Одну з них "Телеологія виховання (виховання як умова досягнення успіху в житті)" представляв колектив кафедри педагогіки Харківського університету, очолюваної талановитим педагогом **Лідією Нечепоренко**. В доповіді відмічалось, що:

– телеологія педагогіки – це галузь науки про пошук засобів успіху кожним вихованцем. В основу педагогіки успіху ми покладаємо просту й доступну кожному виховну **тріаду**, запропоновану російським педагогом і просвітителем **Каріоном Істоміним (1640-1720)**: дотримання десяти заповідей Христа; утримання від семи смертних гріхів (гордия, жадність, похоть, неробство, гнів, заздрість, зажерливість); три добродієвства, якими є: **ВІРА, НАДІЯ, ЛЮБОВ**, – сказала, презентуючи свою школу, **Лідія Нечепоренко**.

Сьогодні виживання суспільства залежить від зміни людських якостей. А людські якості – це передусім виховання й освіта людини. І XXI століття має стати часом суспільної педагогізації суспільства, формування громадянина своєї країни, всієї планети.

У представленні школи наголошувалось на необхідності розвитку інвайронментальної освіти, онтопедагогіки та педагогіки злагоди. Ці поняття були започатковані ще в 1948 року, але їхній розвиток у радянські часи був недостатній. Сьогодні потрібно змінити парадигму виховання, створити єдину систему виховання особистості в її взаємодії з природою, соціумом.

Завдання інвайронментальної педагогіки – навчити вихованця робити відповідний вибір для досягнення злагоди з довкіллям та уникнення дисгармонії.

Презентація школи кафедри педагогіки збіглась з її 150-літнім ювілеєм. Газета відзначила, що наукові розробки кафедри педагогіки творчо використовують не лише факультети й вищі навчальні заклади педагогічного профілю, а й технічний університет ХПІ, (наприклад, там створено кафедру педагогіки), авіаційний та інші вищі навчальні заклади (Див. газета «Освіта України», №12, 21 березня 2001 р., автор В.Булавко).

ЄДНІСТЬ ТРАДИЦІЙНИХ І СУЧАСНИХ ТЕХНОЛОГІЙ В ОСВІТНІЙ ДІЯЛЬНОСТІ КЛАСИЧНОГО УНІВЕРСИТЕТУ ЯК ПРОВІДНА ПЕДАГОГІЧНА ІДЕЯ

Кафедра педагогіки в своїх пошуках дійшла думки про необхідність дослідження позитивної ідеї єдності навчання, виховання, освіти в ім'я успіху дитини, учня, студента, людини взагалі.

Переконливою є орієнтація вчених кафедри на навчання і виховання самого учителя, який є не тільки людиною, професійним призначенням якої є правильна поведінка (В.Крутецький), але й сам готовий забезпечити відповідну підготовку учнів до життя за законами злагоди, краси, співробітництва. Учитель є тим ланцюгом, який пов'язує минуле, сучасне й майбутнє. Він і сам є особистістю, яка, крім виконання своїх службових обов'язків, має право на приватне життя, сім'ю, певне коло уподобань. Розробка нового напрямку в науці, якими є онто-інвайронментальна педагогіка, є дійсно перспективним завданням, бо спрямовується на єдність особистості з довкіллям, на досягнення усвідомлення його як реальної данності.

Розв'язання широкого кола виховних і освітніх завдань засобами онто-інвайронментальної педагогіки спирається на історико-педагогічні ідеї видатних учених різних галузей науки, що вже само по собі є підтвердженням життєздатності ідей онто-інвайроменталізму. Вічні моральні доброчинники, якими є Віра, Надія, Любов та утримання від важких смертних гріхів спирається на дотримання вимог порядності, поваги, взаємопідтримки, культури поведінки, мовлення, мовленнєвої діяльності.

Кафедрі педагогіки Харківського національного університету ім. В.Н. Каразіна виповнюється 160 років. Автор доповіді, працюючи в колективі кафедри як завідувачка й професор понад 30 років, дійшла до ствердження таких трьох істин, як:

1. Основним завданням професійного викладача університету є пошук і відкриття Істини.
2. Сумлінне наслідування вимог Істини, любов до неї допомагає в житті.

3. Орієнтація студентів на любов до Істини та постійних пошуків нових шляхів до неї.

Вчені кафедри працюють над подальшим поглибленням реальних педагогічних засобів розвитку здібностей і умінь студентів – майбутніх учителів з погляду їх гармонійного розвитку та озброєння уміннями співробітництва, співжиття, узгодження своєї поведінки з поведінкою інших членів групи в інтересах загальної справи, пошуку взаєморозуміння та постійного руху до успіху, щастя, задоволення, збереження довкілля.

Окремо слід звернути увагу на розробку таких актуальних питань, як особистісна, мовна, мовленнєва й професійна культура студента (Л.С.Нечепоренко); морально-духовна культура (А.В. Донцов), імідж студента (І.О. Ковальова); культура спілкування і взаємовідношень (І.С.Манойло); совість як внутрішній регулятор поведінки (О.В. Боченко), естетика поведінки й емоційно-вольова культура (М.В. Нечепоренко); самостійна робота, культура журналіста (В.І. Гапон, Я.В.Шведова, Я.В. Подоляк); нові технології навчання (С.Б. Беляєв)

Питання розв'язуються кафедрою так, щоб педагогіка і всі спецкурси читались з урахуванням можливостей позитивного впливу на студента та допомоги йому знайти найкоротші шляхи до успіху. Питання змісту, принципів, методів навчання і виховання розглядаються таким чином, щоб кожен студент знав і умів: налагодити контакти з класом, групою, окремою особою, з батьками, щоб кожен випускник був готовим розв'язувати будь-які завдання спілкування, взаємовідносин, щоб у класі, школі, дома, в сім'ї панував затишок, взаємопорозуміння.

В рік 160-річного ювілею кафедри педагогіки Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна виникає безліч питань щодо місця і значення однієї з найстаріших наук про навчання, виховання і освіту людини. Мова йде про педагогіку як науку, яка щоразу кореспондується з різними галузями знань про особистість, суспільство, довкілля, починаючи від загальної педагогіки й завершуючи педагогікою особистості – онтопедагогікою. А тому, чим більшим стає коло педагогічних наук – тим

імовірнішим стає внесок їх у процес позитивного розв'язання завдань і проблем людського буття і життя взагалі. Як і будь-яка наука, педагогіка ставить основною метою пошук Істини. Але відрізняється педагогічний пошук істини від усіх інших галузей знань тим, що він конкретизує його конкретною метою, а саме: як забезпечити гармонійний розвиток особистості, якими засобами, прийомами, методами слід користуватись, щоб розв'язати це надзвичайно гуманне й корисне завдання, що стосується буквально кожної конкретної людини. У зв'язку з цим на першому місці педагогічних пошуків класичних університетів і стоїть визначення високих морально-духовних цінностей, опанування якими сприяє постійному наближенню до виховання гармонійно розвиненої особистості з довіллям і однією з найвищих педагогічних цінностей. Дійсно, що може бути більш корисним і бажаним, ніж злагода й гармонія людини з довіллям, з природою, один з одним, чим запобігання конфліктів і непорозумінь, відсутність напруги та всього негативного. Науково обґрунтовані педагогічні знання допомагають у реальному освітньому процесі підняти над самим предметом дослідження. Знання, як говорив М.О. Бердяєв, має завданням освітлювати шлях діяльності та поширювати його на всі сфери життя. В Харківському університеті завжди зверталась увага на питання естетичного пізнання світу, що неодмінно сприяє духовному й моральному поліпшенню буття. Це означає, що моральний досвід розкриває і випромінює світло, яке зменшує або й знищує зло, страх. Страх робить неможливим шукання і пізнання істини. А тому пізнання передбачає сміливість, веде людину до морально-духовних засад самого свого життя.

У зв'язку з цим слід відзначити високий морально-духовний і науковий подвиг самого факту відкриття Харківського університету в 1805 році та заснування кафедри педагогіки в 1850 році, про що в архівах зберігся відповідний запис: "РГИА Ф. 733. Оп. 50. Д. 615. Дело об учреждении в Харьковском университете кафедры педагогики. 1850 г. Фонд министерства народного просвещения. Опись 50 – Харьковский учебный округ. 5/17

октября 1850 год. Лб учреждении кафедры педагогики // Ст. пост. по МНП. – Слб., 1864. – Т.2. стр.2 – стб. 1917".

Високим і важливим у відкритті кафедри педагогіки залишаються самовідданість, любов ініціаторів і ентузіастів великій справі просвітництва. Кафедра відкривалась як джерело профорієнтації і профпідготовки студентів, які після одержання університетської освіти могли б успішно навчати дітей, учнів, студентів. Любов до педагогічних знань, до науки, до засновників університету й кафедри педагогіки знайшла своє продовження в умовах незалежної України. Першим ректором і професором кафедри педагогіки був І.С. Рижський. Любов до освіти засновника університету В.Н.Каразіна, підтримка його царем Олександром І і стали запорукою успіху. Уже в наші дні при відзначенні ювілею в книзі "Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна за 200 років" (14) звертається увага на те, що головним, офіційно виставленим мотивом відкриття університету в Харкові стала патріотична жертва дворянства і громадян Слобідської Української губернії. Царський рескрипт до слобідського дворянства від 31 січня 1803 р. з цього приводу відрізнявся від того, яким Олександр І відгукувався на рішення загальних зборів слобідсько-українського дворянства від 31 серпня 1802 року. Він був витриманий у надзвичайно прихильному тоні й містив у собі подяку та компліменти на адресу конкретних осіб, що діяли на користь університету (14, с.35-36).

Приклад Харківського університету в період першого десятиріччя його існування довів ефективність і демократичність подібної системи. Перший ректор Харківського університету І.С. Рижський, завдяки своїм адміністративним якостям, особистому такту й моральному авторитету, постійно переобирався на свою посаду (14, с. 38).

Професори мали багато різних пільг, пов'язаних як з їхнім дворянським статусом, так і з деякими особливими правами, наданими університетам. Серед них особливе значення мало звільнення їхніх квартир від військових постойів, а їхніх товарів від мита, якщо загальна вартість останніх не перевищувала 3 тис. рублів. Після 25 років науково-педагогічного стажу

професор діставав звання заслуженого і мав право на пенсію в повному окладі (1, с. 39-40).

Зрозуміти різні види безкорисної Любові можна тільки на основі органічного світосприйняття і світорозуміння, в якому було б цілком ясно, що особистість не є самозамкнутою. Вона є неповторним, окремим, оригінальним утворенням, але таким, що відчуває себе щасливою і успішною тільки разом з багатьма іншими. Єдність світу й усього сутнього, яка є "монолітом буття", в якому кожна людина "споживає" все те духовне (ідеально-моральне) й сама є активною діючою персоною, що в кінцевому рахунку стає часткою її життя в цілому. Ще в 1894 році В.І. Вернадський почав замислюватись і писати про наш вплив не тільки діяльністю, словами, думками та навіть намірами на довкілля та утворення "ноосфери" під нашим впливом, що стало "науковою істиною" і вимагає від реальних вихователів знати, думати, втілювати в процес виховання позитивні ідеї, моральні принципи.

Відкриття самого Харківського університету здійснювалось під впливом не тільки патріотичних дій і заходів громадян міста, провідних ентузіастів, але й всеохоплюючого почуття любові до науки, молоді, підрастаючих поколінь. А найсуттєвішою складовою любові, як переконливо про це писав М.О.Лосский, є включення у власну сутність і сумління готовності служити Істині, що стає онтологічно поєднаним "з моїм я" (9, с.428). Таким чином, любов як вища морально-духовна й патріотична цінність є онтологічним зв'язком особи з довкіллям. Вона стає загадковою з погляду світорозуміння, якщо предметом її впливу стає те, що стоїть поза самою особистістю, – краса природи, твори мистецтва, наука, інші люди, або особи вищого порядку, – народ, людство, Бог (9, с. 428-429).

Якщо В.І. Вернадський твердив, що під впливом наукової думки й людської праці біосфера приходить у новий стан – ноосферу, і що ми, сучасні вчені-дослідники мусимо переконувати наших студентів і учнів "привласнювати" й "засвоювати", "присвоювати" наукові знання, перевірені віками, правила й норми культурної поведінки й позитивного способу життя, щоб формувати довкілля, "ноосферу" високо духовною і морально

досконалою, прекрасними з погляду цілеспрямованості й краси навколишнього світу, як правило, не залишали студентів байдужими. Педагогічний процес у Харківському класичному університеті, за нашим спостереженням, здійснюється в такий спосіб, що він включає високе почуття любові до науки, що підтримує і вчених, і студентів, які навчаються і вчаться на принципах морально-духовного багатства світу, що народжує сподівання і віру до науки. Так складається історія розвитку університету й кафедри педагогіки, що, починаючи з першого ректора (І.С. Рижський) і завершуючи сьогоденням (ректор - В.С.Бакіров) в університеті стверджується ідеологія пошуку істини з вірою і сподіваннями на визнання і любов.

В період входження України в Союз під впливом громадськості в 1979-1980 рр. перед ученими стало питання про поліпшення педагогічної підготовки студентів. За ініціативою ректора проф. Тарапова І.Є був підготовлений і проведений експеримент щодо роздільної підготовки спеціалістів, про що вже згадувалось у доповіді. Протягом десятиліття тривав експеримент, за яким набір і навчання відбувалось за двома профілями: науковий (виробничий) і педагогічний (науково-педагогічний). Перевагами такого набору стала можливість посилити загально-педагогічну підготовку майбутніх учителів (52% від набору офіційно направлялось до загальноосвітніх шкіл). Було введено три обов'язкових спецкурси: "Методи науково-педагогічних досліджень", "Класний керівник", "Виховна робота в літніх таборах" і різні види освітньої практики на всі п'ять років навчання. Під керівництвом ректора І.Є. Тарапова експеримент тривав понад 10 років. За результатами захищено кілька дисертацій, проведено три наукові конференції. В кандидатських дисертаціях В.Е. Лисиченко, І.С. Посохової, Г.В. Троцько, Н.І. Крюкової, Е.В. Гапон, І.О.Ковальнової, М.О. Семенової, в докторських роботах П.А. Ярмоленко й Л.С. Нечепоренко подано окремі напрямки й аналіз експерименту. Суть його можна представити в таких трьох позиціях, якими є:

1. Високий рівень викладання профільних і педагогічних дисциплін повинен забезпечуватися не тільки навчальними дисциплінами, але й

системою позааудиторних занять, сенс яких полягає у розкритті практичного значення наукової інформації. Тільки через дотримання необхідного рівня науково-теоретичних знань при виконанні можна домогтись такого стану розуміння наукового знання студентами, про який написав В.І. Вернадський: "Человек должен понять, как только научная, а не философская или религиозная концепция мира его охватит, что он не есть случайное, независимое от окружающего (биосферы или ноосферы) свободно действующее природное явление. Он составляет неизбежное проявление большого природного процесса, закономерно длящегося в течение, по крайней мере, двух миллиардов лет.

В настоящее время под влиянием окружающих ужасов жизни наряду с небывалым расцветом научной мысли, приходится слышать о приближении варварства, о крушении цивилизации, о самоистреблении человечества. Мне представляются эти настроения и эти суждения следствием недостаточно глубокого проникновения в окружающее. Не вошла еще в жизнь научная мысль; мир живет под резким влиянием еще неизжитых философских и религиозных навыков, не отвечающих реальности современного знания.

Научное знание, проявляющееся как геологическая сила, создающая ноосферу, не может приводить к результатам, противоречащим тому геологическому процессу, созданием которого она является. Это не случайное явление – корни его чрезвычайно глубоки" (3, с.186).

В нашій монографії (14, с.7-15) розкривається саме така можливість підготовки вчителя в класичному університеті, яка відрізняє його від педінститутської системи. Більша дослідницька спрямованість навчального процесу на студентів класичного університету забезпечувала зміцнення інтересу майбутніх педагогів до серйозних наукових джерел. Під таким впливом формувались наукові семінари, проведення різного ґатунку студентських конференцій, відкриття аспірантури й докторантури при кафедрі педагогіки. Цікавими були намагання студентів активно брати участь у різних видах педагогічної практики: шкільної, позакласної і позашкільної та готувати й проводити зустрічі з практичними діячами освіти, науки, мистецтва.

2. Любов до педагогічної діяльності формувалась під впливом друкованих праць, раніше невідомих джерел про роль любові та всіх інших вічних морально-духовних доброчинників у житті людини (2,4,6,10,12).

До чинників морально-духовного гатунку можна віднести книги вчених університету імені В.Н.Каразіна, наочно представлені матеріали про педпрактику, які готуються кафедрою педагогіки при активній участі ст.. викладача О.В. Боченко.

3. Важливим формуючим фактором духовного розвитку студентів є встановлення позитивного, радісно-творчого мікроклімату на кафедрі педагогіки. Спілкування студентів у період вивчення педагогіки, участі у педагогічній практиці для студентів часто ставало джерелом натхнення і здоров'я. Студенти проявляють щирість за чуйне ставлення до себе щирими словами, книгами, малюнками, які прикрашають життєдіяльність кафедри.

Незабутніми залишились спогади про проф. Кобенка О.А. Він написав історію педагогіки у віршованій формі, залишив на згадку безліч збірок. А. проректор Харківської "Політехніки" О.Г. Романовський, а також професори В.Є. Євдокименко, О.С. Пономарьов стали нашими однодумцями й співавторами.

Велику насолоду приносять аспіранти не тільки кафедри педагогіки, але й багатьох інших, до яких ми відносимо Ю. Літвіненко (ММФ), Лупіку Т. (історичний), Хоменко О. (ф-т психології), Демура Г. (філологічний) та ін.. Вони активно беруть на озброєння морально-духовні надбання своїх факультетів, наукових керівників, якими є проф. Бабич В.П., Посохов С.І., Чорногор Л.Ф., Шульга С.М. та ін.). По сторінках історії Харківського національного університету імені В.Н.Каразіна написано й захищено кілька цікавих дисертацій, які викликають захоплення тонким і затишним стилем подачі матеріалу. Кандидатська дисертація Л.П. Юрченко "Розвиток педагогіки вищої школи в Харківському університеті (1805-1861 рр.)" та роботи про педагогічні, естетичні погляди вчених Харківського університету О.М. Ляпунова (механік), Б.М. Ляпунова (філолога), С.М. Ляпунова (музиканта) досліджуються не тільки в Україні. Імена їх пов'язуються з

проблемами науки та з питаннями виховання, вузької спеціалізації і профорієнтації. Для класичних університетів характерною є ідеологія шукання істини, високих духовних ідеалів, щира віра і сподівання на вічність і дійовість моральних цінностей. І будь-які збочення з шляхів вічних духовних цінностей засуджувались завжди громадськістю і самими студентами та професорами. С.І. Посохов помітив, що ще в середині ХІХ століття почали проявлятися зауваження щодо роботи університетів. Так, наприклад, студент В. Булгаков робив висновки, що більшість професорів зовсім не мають педагогічних здібностей. Він досить жорстко визначив спрямованість їх діяльності: "... одним оком вони дивляться на науку, а другим зазирають на медальки та стрічки, на чини та "ясновельможні" величання, на трьох-чотирьох тисячні оклади та пенсії. Ідеал їх – двоповерховий будинок з написом на воротах:" будинок дійсного статського радника такого-то". Про "казених професорів", які "по-казеному викладають для того, щоби зробити молодь дурнішою" писав ще один вчений. Він же називав ліберальних професорів "ідейними прихвоснями буржуазії", оскільки ті закликали студентів вчитися, а не займатися політикою (23).

Таким чином, як в процесі історичного розвитку, так і сучасний період класичні університети більше спрямування і зацікавленість проявляють у таких напрямках: міцність наукових і методологічних засад навчання, єдність виховання і освіти, обґрунтування важливості морально-духовних цінностей в освітньо-виховному процесі та обґрунтованість професійної майстерності. В Харківському національному університеті імені В.Н.Каразіна в останні десятиліття ХХ та перше десятиліття ХХІ століття науково-педагогічна діяльність кафедри педагогіки спрямовується на виховання студентів (під час читання основного курсу "Педагогіка" й спецкурсу для аспірантів і пошукувачів університету "Педагогіка вищої школи") таким чином, щоб застерегти їх від помилок та допомогти долати шлях до успіху. Розгорнута й продовжується велика робота по вихованню майбутніх спеціалістів засобами педагогічної науки.

Як і в період заснування Харківського університету й відкриття кафедри педагогіки, основним завданням було: наукова робота й підготовка кадрів для різних галузей освітньо-наукової і виробничої діяльності.

Науковість як принцип навчання у ВНЗ реалізується у діяльності викладача постійно шляхом самостійного вивчення найновіших публікацій і обов'язковому визначенні своїх власних дослідницьких уподобань з обов'язковими публікаціями результатів. Власне самі наукові відкриття викладача формують його імідж як науковця, так і вихователя майбутніх спеціалістів.

У Харківському університеті вимоги до наукової діяльності проявляються не тільки в підготовці та захисту дисертацій, але й у систематичній роботі наукових і методичних семінарів, виданні результатів у періодичних виданнях, про що можна довідатись із видань, що здійснюються під керівництвом ректора професора Бакірова В.С.

В низку вимог щодо постійного посилення науково-методичного рівня викладання входять і інші педагогічні умови, до яких ми відносимо грамотне забезпечення роботи мультимедійних класів, організацію самостійної роботи студентів, підготовку й читання різноманітних спецкурсів, проведення конкурсів, тематичних конференцій, публікація методичних матеріалів та ін. Великий вплив на всіх студентів біологічного факультету ХНУ імені Каразіна В.Н. справило ознайомлення з системою "ноосферних" підходів до організації навчання, освіти, проведення різних видів практики.

Видані для студентів методичні матеріали кафедрою педагогіки стали наочним і тим професійно-спрямованим компонентом, який викликав бажання серйозно займатись питаннями, пов'язаними з екологізацією і валеологізацією освіти.

ЛІТЕРАТУРА

1. Бердяев Н.А. Самопознание (Опыт философской автобиографии). – Москва: «Книга», 1991. – 446 с.
2. Буквар. Составлен Карионом Истоминым. Гравирован Леонтием Буниным. Отпечатан в 1683г. в Москве. Факсимильное воспроизведение экземпляра, хранящегося в Государственной публичной библиотеке им. М.Е. Салтыкова-Щедрина в Ленинграде в 1981 с Приложениями.
3. Вернадский В.И. Біосфера и ноосфера. – М.: Наука, 1989. – 261 с.
4. Гельвеций К.А. Истинный смысл системы природы. – М. : Новая Москва, 1923, 163 с.
5. Донцов А.В. Формування моральних механізмів поведінки студентської молоді. – Харків: «Шлях», 1999. – 226 с.
6. Зязюн І.А. Педагогіка добра: ідеали і реалії: Наук.-метод. посіб. – К.: МАУП, 2000. – 312 с.
7. Ключевский В.О. Исторические портреты. Деятели исторической мысли. – М.: Правда, 1990. – 624 с.
8. Коменський Я.А. Велика дидактика. Избр. пед. соч.: В 2-х томах. Т 1. – М., 1982.
9. Лосский Н.О. Условия абсолютного добра: Основы этики; Характер русского народа. – М.: Политиздат, 1991. – (Б-ка этич. мысли). – 368 с.
10. Мартынов А.В. Исповедимый путь. – М.: Московський педагогический институт им. Ленина, 1990. – 163 с.
11. Мечников И.И. Этюды оптимизма. Москва: Наука, 1988. – 327 с.
12. Нечепоренко Л.С. Телеологія педагогіки в системі формування творчої особистості вчителя.// Професійна освіта: теорія і практика. Науково-методичний журнал. – Харків: ХОНМЦ ПТО, 2001. - №1(13). – с. 123-130
13. Нечепоренко Л.С. Онтопедагогіка та інвайронментальна педагогіка. – Харків: Основа, 2001. – 238 с.
14. Нечепоренко Л.С. Педагогічна майстерність. Монографія. - Харків: ХНУ. 2009. – 270 с.

15. Нечепоренко Л.С., Куліш С.М. Педагогічна освіта в Харківському національному університеті імені В.Н. Каразіна. До 160-річчя кафедри педагогіки. Монографія. – Харків : Видавничий центр ХНУ, 2010. – 200 с.
16. Нечепоренко М.В. Емоційно-вольова культура студента / Монографія. – Х.: ХНУ імені В.Н. Каразіна, 2010. – 180 с.
17. Посохов С.І. Образи університетів Російської імперії другої половини XIX початку XX ст.. в публіцистиці та історіографії. – Х.: ХНУ, 2006. – 368 с.
18. Савченко О.Я. Дидактика початкової школи: Підручник для студентів педагогічних факультетів. – К.: Генеза, 2002. – 368 с.
19. Святитель Лука (Войно-Ясенецький), архієпископ Кримський. Дух, душа, тело. М.: «ДАРЪ», 2005. – 320 с.
20. Сухомлинський В.А. Павлышская средняя школа. Избр.соч. в 5 томах. Т.4. – Киев: «Радянська школа», 1980. – 670 с.
21. Сухомлинська О.В. Концептуальні засади формування духовності особистості на основі християнських моральних цінностей./ Шлях освіти. – Київ, 2002. – с. 13-18.
22. Харківський національний університет імені В.Н.Каразіна за 200 років / В.С. Бакіров, В.М. Духопельников, Б.П. Зайцев та ін.; Худож.-оформлювач І.В.Осипов. – Харків: Фоліо, 2004. – 750 с.
23. Юрченко Л.П. Развитие педагогики высшей школы в Харьковском университете (1805-1861 гг.). Автореферат. — Киев. 1981. – 26 с.

НАВЧАЛЬНО-МЕТОДИЧНЕ ВИДАННЯ

Автори: НЕЧЕПОРЕНКО Лідія Сергіївна – доктор педагогічних наук, професор, завідувач кафедри педагогіки ХНУ ім. В.Н. Каразіна, лауреат Міжнародної премії з педагогіки ім. Петра та Іванни Стельмахів, заслужений професор Харківського національного університету імені В.Н. Каразіна.

До 160-річчя кафедри педагогіки. Наукова доповідь.

В доповіді розглядається питання відкриття кафедри в 1850 р. і дається аналіз сучасного стану науково-дослідної і навчально-методичної роботи. Основний напрямок пошуків – це онто-інвайронментальне виховання студентів з погляду підготовки їх до успішної педагогічної діяльності, спрямованої на формування позитивного почуття, бажання, намірів, створення активно-позитивного морально-духовного мікроклімату. Формування успішної особистості, готової до співпраці, є унікальним езотеричним і екзотеричним завданням. Єдність, як провідна методологічна ідея і доброчинність, є принципом і завданням сучасних наукових пошуків кафедри педагогіки університету імені В.Н. Каразіна.

ХНУ, м. Харків, пл. Свободи, 4.

Підписано до друку 18 серпня 2010 року.

Формат . Папір офсетний.

Гарнітура Times New Roman.

Ум. друк. арк. . Обл. вид. арк.

Ціна договірна.

Віддруковано в друкарні № 18 ПЗ

61052, м. Харків, вул. Червоноармійська, 7.

Свідоцтво ХК № 34.

Наклад 300 прим. Замовлення №